

COLEOPTERA VE SBÍRCE PhMr. BOHUMILA ŠOFRA

COLEOPTERA AUS DER SAMMLUNG VON PhMr. BOHUMIL ŠOFR

Zbyšek ŠUSTEK

Katedra zoologie AF VŠZ v Brně

Došlo — Eingegangen: 20. V. 1974

Tento příspěvek je věnován Coleopterám ze sbírky PhMr. Bohumila Šofra, lékárníka v Třebíči, kde působil též jako entomolog (1903—1909). Při zpracování Coleopter z jeho sbírky vycházím především z materiálu, který pochází prokazatelně z okolí Třebíče. Z ostatního materiálu vybírám pouze druhy v Československu skutečně vzácné, u nichž by doklady o jejich výskytu neměly zapadnout.

Magistr Šofr sbíral brouky na Třebíčsku v letech 1903—1909, zejména však v roce 1905. Z tohoto období se ve sbírce nachází celkem 126 kusů brouků, tvořících poměrně malou část sbírky a opatřených pouze nejstručnějšími lokálními údaji, místem a rokem nálezů, zřídka je uveden i měsíc nálezů.

Z pozdějšího období nacházíme ve sbírce pouze materiály z jiných lokalit v Československu, získané od jiných sběratelů, zejména od Čepeláka, jehož sběry z Trenčína a Inovce tvoří více jak třetinu celé sbírky. Jednotlivé exempláře brouků pocházejí z Řecka, Dalmácie, sev. Itálie, Španělska, Německa, Rakouska, Maďarska, Rumunska a Ukrajiny. Několik exotických brouků je z Indie (roháč *Odontolabis delesserti* Guér.), z Jižní Ameriky (necrophágní Scarabeidae z rodu *Phanaeus* M'L.) a z Kanárských ostrovů (krasce *Ancylocheira bertheloti* Cast. et Gory).

Více než polovina všech brouků ve sbírce není vůbec lokalitována. Bohužel právě mezi nimi nacházíme řadu vzácných druhů, jako krasce *Ptosima undecimaculata* Herbst 1784, drabčička *Ocypus ophthalmicus* (Scopoli 1763) atd.

Téměř všechny druhy jsou ve sbírce zastoupeny jedním až dvěma kusy. Vzhledem k tomu, že pro nedostatečnou dokumentaci je sbírka magistra Šofra pro moderní muzeologii nepoužitelná, byla dána k dispozici katedře zoologie VŠZ v Brně, kde se v současné době nachází.

Zpracování Coleopter ze Šofrovy sbírky v tomto příspěvku navazuje přímo na práci prof. Povolného (P o v o l n ý 1974) o Lepidopterách z téže sbírky.

Přehled materiálu

Čeleď Carabidae

Carabus auratus Linné, 1761: 2 ex. Trenčín, lgt. Čepelák, lokalita leží daleko za východní hranicí rozšíření tohoto druhu, je pravděpodobné, že jde o záměnu lokality nebo o nález zavlečených jedinců.

Notiophilus aquaticus (Linné, 1758): 2 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Notiophilus palustris (Duftschmidt, 1812): 2 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Notiophilus biguttatus (Fabricius, 1779): 2 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Asaphidion flavipes (Linné, 1761): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Bembidion quadrimaculatum (Linné, 1761): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Abax schuepeli rendschmidti Germar, 1817: 2 ex. Trenčín, lgt. Čepelák, proglaciální reliktní druh.

Čeleď Dytiscidae

Illibius fuliginosus (Fabricius, 1792): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Acyllus sulcatus (Linné, 1758): 1 ex. Náměšť nad Oslavou 1904, lgt. B. Šofr, 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr, 2 ex. Třebíč 1906, lgt. B. Šofr.

Dytiscus marginalis (Linné, 1758): 1 ex. Třebíč, květen 1909, lgt. B. Šofr, 3 ex. Třebíč, říjen 1906, lgt. B. Šofr.

Čeleď Staphylinidae

Tachyporus chrysomelinus (Linné, 1758): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Tachnus rufipes (De Geer, 1774): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Philonthus carbonarius (Gyllenhal, 1810): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Philonthus ebeninus (Gravenhorst, 1802): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Creophilus maxillosus (Linné, 1758): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Ocyopus similis semitalatus (J. Müller, 1904): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Rugilus similis (Erichson, 1839): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Paederus litoralis Gravenhorst, 1802: 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Čeleď Hydrophilidae

Hydrous piceus (Linné, 1758): 1 ex. Třebíč 1906, lgt. B. Šofr.

Hydrophilus caraboides (Linné, 1758): 1 ex. Třebíč 1906, lgt. B. Šofr.

Čeleď Nitidulidae

Cateretes pedicularius (Linné, 1758): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Čeleď Cucujidae

Cucujus ctnabarinus (Scopoli, 1763): 1 ex. Trenčín, lgt. Čepelák.

Čeleď Lathrididae

Entemus minutus (Linné, 1766): 2 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Čeleď Coccinellidae

Scymnus frontalis (Fabricius, 1787): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Neomysta oblongoguttata (Linné, 1758): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Anatis ocelata (Linné, 1758): 2 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Čeleď Dermestidae

Dermestes lardartus Linné, 1758: 3 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Anthrenus scrophulariae (Linné, 1758): 3 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Čeleď Buprestidae

Perotus lugubris (Fabricius, 1777): 3 ex. Trenčín, lgt. Čepelák.

Čeleď Elateridae

Athous subfuscus (Müller, 1767): 1 ex. Třebíč, červen 1906, lgt. B. Šofr.
Corymbites sjaelandicus (Müller, 1764): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Corymbites castaneus (Linné, 1758): 1 ex. Inovec, lgt. Čepelák.
Prosternon tessellatum (Linné, 1758): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Čeleď Cantharidae

Cantharis nigricans (Müller, 1764): 2 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Cantharis obscurus (Linné, 1758): 2 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Cantharis haemorrhoidalis (Fabricius, 1761): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Cantharis rusticus (Fabricius, 1775): 3 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Cantharis fulvicollis (Fabricius, 1775): 3 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Rhagonycha translucida (Scopoli, 1763): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Čeleď Malachidae

Malachius aeneus (Linné, 1758): 3 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Malachius rubidus (Fabricius, 1775): 2 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Malachius bispulatus (Linné, 1758): 2 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Anthocomus bispulatus (Linné, 1758): 2 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Čeleď Cleridae

Opilo mollis (Linné, 1758): 1 ex. Třebíč, květen 1905, lgt. B. Šofr. Jde sice o nejhojnějšího zástupce rodu *Opilo* Latreille 1802, přesto však jde o poměrně řídký druh.
Trichodes apiarius (Linné, 1758): 2 ex. Třebíč, červen 1906, lgt. B. Šofr.
Thanastmus formicarius formicarius (Linné, 1758): 3 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Čeleď Ptinidae

Ptinus fur (Linné, 1758): 3 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Čeleď Melandryidae

Conopalpus testaceus (Olivier, 1789): 1 ex. Trenčín, lgt. Čepelák.

Čeleď Anthicidae

Anthicus formicarius (Goeze, 1779): 2 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Čeleď Cerambycidae

Ergates faber (Linné, 1767): 1 ex. Pruské 1935, lgt. Sekera.
Pachyta lamed (Linné, 1758): 1 ex. Inovec, lgt. Čepelák, 1 ex. Malý Kriváň, lgt. ?
Leptura tessellata Charpentier, 1825: 1 ex. Inovec, lgt. Čepelák.

Leptura inexpectata Jansson et Sjöberg, 1928: 1 ex. Inovec, lgt. Čepelák.
Cerambyx cerdo Linné, 1758: Inovec, lgt. Čepelák 1 ex.
Rosalia alpina (Linné, 1758): 3 ex. Inovec, lgt. Čepelák.

Čeleď Chrysomelidae

Crtocercus asparagi (Linné, 1758): 1 ex. Třebíč 1906, lgt. B. Šofr.
Cryptocephalus bipunctatus (Linné, 1758): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Labidostomis tridentata (Linné, 1758): 1 ex. Třebíč, lgt. B. Šofr.
Chrysomela sanguinolenta Linné, 1758: 1 ex. Třebíč, lgt. B. Šofr.
Chrysomela cerealis Linné, 1758: 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Chrysomela faustuosa Scopoli, 1763: 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Melasoma populi (Linné, 1758): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Cassida rubiginosa (Müller, 1787): 1 ex. Třebíč, lgt. B. Šofr.
Hypocassida subferuginea (Schranck, 1798): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Luperus pinicola (Dufschmidt, 1825): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Phyllotreta flexuosa (Illiger, 1798): 2 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Chalcoides julivornis (Fabricius, 1792): 2 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Chalcoides aurata (Marshall, 1802): 2 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Čeleď Curculionidae

Otiorrhynchus ovatus (Linné, 1758): 2 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Liophloeus tessulatus (Müller, 1776): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Phyllobius argentatus (Linné, 1758): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Phyllobius oblongus (Linné, 1758): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Phyllobius arborator (Herbst, 1797): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Chlorophanus viridatis (Linné, 1758): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Cleonus tigrinus (Panzer, 1789): 2 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Hypera zoila (Scopoli, 1763): 2 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Hypera arator (Linné, 1758): 3 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Hypera variabilis (Herbst, 1795): 2 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Liparus coronatus (Goeze, 1777): 3 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Hylobius abietis (Linné, 1758): 6 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Sitophilus granarius (Linné, 1758): 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Cionus scrophulariae (Linné, 1758): 2 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.
Byctiscus betulae (Linné, 1758): 2 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Čeleď Scolytidae

Ips sexdentatus Börner, 1767: 1 ex. Třebíč 1905, lgt. B. Šofr.

Z á v ě r

Sbírka PhMr. Šofra obsahuje jen nepočtený a kusý materiál brouků z okolí Třebíče. Vyjma pestrokrovečníka **Opilo mollis** se omezuje na nejhojnější druhy Coleopter. I **O. mollis**, přestože je sám o sobě poměrně řídký, patří ke třem u nás nejčastěji nacházeným Cleridám (vedle **Thanasimus formicarius** a **Trichodes apiarius**).

Z ostatního materiálu, který magistr Šofr získal výměnou, zasluhují zmínky nálezy druhů *Abax schuepeli rendschmidti*, *Cucujus cinabarinus*, *Perotis lugubris*, *Corymbites castaneus*, *Conopalpus testaceus*, *Pachyta lamed* a u nás chráněných tesaříků *Ergates faber*, *Cerambyx cerdo* a *Rosalia alpina*. Ve všech těchto případech jde o druhy v Československu vzácné (Roubal 1930). Zvláštní postavení zaujímá nález dvou jedinců *Carabus auratus* v Trenčíně. Jde buď o záměnu lokality nebo o nález jedinců zavlečených ze západní Evropy. Nejpravděpodobnější cestou po Dunaji z Horního Rakouska, kde se tento druh již pravidelně vyskytuje. Řadu podobných nálezů uvádí Kuthy (1896) z celé Karpatské oblasti.

Přes svoji značnou neúplnost je sbírka magistra Šofra jedním z mála a současně jediným dosud zachovaným pokusem o dokumentaci výskytu hmyzu, zvláště motýlů a brouků, na Třebíčsku. Proto je nutno její veliký význam vidět především na poli kulturním. Je dokladem obrovského zájmu tehdejší generace o přírodní vědy a práce, kterou na tomto poli vykonala.

PhMr. Šofr založil svoji sbírku Coleopter před sedmdesáti lety, v době, kdy teprve vznikala Československá entomologická společnost. Od té doby byl v entomologii učiněn veliký pokrok, jeho velikost se stane přímo hmatatelnou, přečteme-li si např. předmluvu k Fleischerovu Seznamu brouků, kde Fleischer popisuje začátky entomologické práce, a srovnáme-li tehdejší stav s dnešními našimi vědomostmi. Tohoto pokroku by nebylo dosaženo, nebýt spolehlivého základu, jaký svou prací položila generace lidí, k nimž patřil též PhMr. Šofr.

LITERATURA

- BIELAWSKI, R., 1959: Biedronki — Coccinellidae. *Klucze do oznaczania owadów Polski Cz. 19, Z. 76., Warszawa.*
- ENDRÖDY-YOUNGA, S., 1967: Csiboralkatűak — Palpicornia. *Magyarország Állatvilága 87., Budapest.*
- ENDRÖDI, S., 1971: Ormányosbogarak — Curculionidae. *Magyarország Állatvilága 103., Budapest.*
- FLEISCHER, A., 1927—1930: Přehled brouků fauny Československé republiky. *Brno.*
- FREUDE, H., HARDE, K. W., LOHSE, G. A., 1966—1967: Die Käfer Mitteleuropas 7.—9. *Krefeld.*
- GANGELBAUER, L., 1892—1904: Die Käfer von Mitteleuropa 1.—4. *Wien.*
- HEYROVSKÝ, L., 1955: Tesaříkovití. *Fauna ČSSR sv. 5, Praha.*
- JAGEMANN, E., 1955: Kovaříkovití. *Fauna ČSSR sv. 4, Praha.*
- PANIN, S., 1955: Familia Carabidae — genurile Cychrus și Carabus. *Fauna R. P. R., Vol. X., fasc. 2, București.*
- KULT, K., 1947: Klíč k určování brouků čeledi Carabidae Československé republiky. *Entom. příručky 20, Praha.*
- KUTHY, D., 1896: *Magyar Birodalom Állatvilága. Budapest.*
- PFEFFER, A., 1954: Kůrovcovití. *Fauna ČSSR sv. 3, Praha.*
- POVOLNÝ, D., 1973: Doklady o výskytu Lepidopter na Třebíčsku ve sbírce PhMr. B. Šofra. *Sbor. Přír. kl. v Třebíči 9: 65—74.*
- REITER, E., 1908—1916: *Fauna Germanica 1.—5. Stuttgart.*
- RICHTER, A. A., 1951: Zlatki. *Fauna SSSR, Žestkokrylye T. 13, v. 4. Moskva.*
- ROUBAL, J., 1930—1936: Katalog Coleopter Slovenska a Podkarpatské Rusi 1.—2. *Bratislava.*

- HEUGLITZ, G., 1881: Fauna Transsylvanica. Königsberg.
- SMERCZYŃSKI, S., 1966: Ryjkowce — Curculionidae. *Klucze do oznaczania owadów Polski* Cz. 19, Z. 96b, Warszawa.
- SMERCZYŃSKI, S., 1968: Ryjkowce — Curculionidae. *Ibidem* Z. 98c, Warszawa.
- SMERCZYŃSKI, S., 1972: Ryjkowce — Curculionidae. *Ibidem* Z. 98d, Warszawa.
- SMETANA, A., 1958: Drabčíkoviti 1. *Fauna ČSSR* sv. 12, Praha.
- ŚCIEJEŃKI, A., 1961: Kusakowate — Staphylinidae. *Klucze do oznaczania owadów Polski* Cz. 19, Z. 24b, Warszawa.
- ŚCIEJEŃKI, A., 1965: Kusakowate — Staphylinidae. *Ibidem* Z. 24c, Warszawa.
- TER MINASJAN, M. E., 1952: Dolgonski — trubkoverti (Attelabidae). *Fauna SSSR, Żestkokrylye* T. 27, v. 2.
- WARLACHOWSKI, A., 1971: Stonkowate — Chrysomelidae. *Klucze do oznaczania owadów Polski* Cz. 19, Z. 94a, Warszawa.
- WINKLER, J. R., 1961: Bunkäfer. *Die neue Brehm-Bücherei* 281, Wittenberg — Lutherstadt.
- ZAJCEV, F. A., 1953: Pjavuncovyja i vertjački [Dytiscidae]. *Fauna SSSR, Żestkokrylye* T. 4, Moskva.

ZUSAMMENFASSUNG

Im vorliegenden Beitrag gebe ich das Verzeichnis der Käfer aus der Sammlung des verstorbenen PhDr. Bohumil Šofr (1871—1945), der die Käfer in der Umgebung von Třebíč (Südwest Mähren) sammelte.

Ausser dem Bunkäfer *O. mollis* alle Käfer aus der Umgebung von Třebíč gehören zu häufigsten Arten in der Tschechoslowakei. Die Käfer *A. s. renschmidti*, *C. cinabarinus*, *P. lugubris*, *C. castaneus*, *C. testaceus*, *P. lamed*, *E. faber*, *C. cerdo*, und *R. alpina* (alle lgt. Čepelák) aus der Umgebung von Trenčín und Inovec Gebirge kommen selten in der Tschechoslowakei vor.

Die besondere Erwähnung verdient *C. auratus*. Dieser westeuropäische, am östlichsten in Oberösterreich und Westböhmen verbreitete Laufkäfer wird manchmal auch in der Slowakei, Ungarn und Westmähren eingeschleppt und dort gefunden.

Adresa autora — Anschrift des Verfassers: Zbyšek Šustek, katedra zoologie, VŠZ, Zemědělská 1, 662 65 Brno, ČSSR.